

การบรรยายการจัดการความรู้ เรื่อง การวิเคราะห์ ปัญหา การแปลผล และการทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๖๐ เวลา ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุม ๑๐๑

บรรยายโดย รอง อคพ. จงจิตรนิรนาทเมธิกุล

จุดประสงค์ในการจัดบรรยายการจัดการความรู้ เรื่อง การวิเคราะห์ ปัญหา การแปลผล และการทำข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของ คพ. เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ และการปฏิบัติตัวให้ถูกต้องและเหมาะสมและเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนแนวคิด เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามวิสัยทัศน์กรมควบคุมมลพิษ ที่กำหนดไว้ว่า"เป็นองค์กรที่สังคมเชื่อมั่นในการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อประชาชน" เนื่องจาก คพ. เป็นหน่วยงานวิชาการมีหน้าที่ในการกำกับดูแล เสนอแนะนโยบาย ถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นงานด้านวิชาการที่มีความยาก และหากดำเนินการได้ประสบความสำเร็จก็จะสามารถทำให้ประชาชนเชื่อมั่น คพ. ได้ตามวิสัยทัศน์ ต่อเนื่องไปถึงพันธกิจของ คพ. ต้องทำให้วิชาการของ คพ. มีเหตุ มีผล สมควรแก่การเชื่อมั่นของสังคมซึ่งการบรรยายประกอบด้วย ๓ หัวข้อ ดังนี้

๑. การแปลผลเพื่อสื่อสารต่อสาธารณะ
๒. การทำงานเป็นทีม
๓. ประเด็นอื่นๆ

๑. การแปลผลเพื่อสื่อสารต่อสาธารณะ

ยกตัวอย่างกรณีปลากระเบนตายจำนวนมากที่จังหวัดสมุทรสงครามซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติ จึงเป็นหน้าที่ของ คพ. ที่ต้องหาสาเหตุการตายของปลากระเบน เมื่อรู้สาเหตุก็จะสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้ ในการหาต้นเหตุ เราได้มีการเก็บตัวอย่างน้ำและนำมาเทียบกับค่ามาตรฐานโดยพบว่าคุณภาพน้ำยังอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เนื่องจากไปตรวจสอบในช่วงกลางวันซึ่งมีค่าออกซิเจนสูง เมื่อรายงานต่อสังคมว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ปกติ ส่งผลทำให้ความเชื่อมั่นจากสังคมลดลง เพราะยังพบว่ามีปลากระเบนตายทุกวันหรือกรณีเกิดไฟไหม้หลุมฝังกลบขยะ และส่งผลต่อสภาพอากาศในเขตที่อยู่อาศัยของประชาชน โดย คพ. ได้นำรถตรวจวัดคุณภาพอากาศเคลื่อนที่ ไปตรวจวัดคุณภาพอากาศในบริเวณดังกล่าว โดยวัดค่าฝุ่น และก๊าซต่างๆ มีการรายงานผลการตรวจวัดว่าคุณภาพอากาศอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งทำให้ขาดความน่าเชื่อถือจากสังคม ซึ่งเป็นเพราะเรามักจะนำผลการตรวจวัดมาเทียบกับค่ามาตรฐาน ซึ่งเราต้องวิเคราะห์ว่ากรณีไหนควรจะเทียบกับค่ามาตรฐาน กรณีไหนควรจะใช่วิธีการอื่น บทบาทของ คพ. มีหน้าที่ดูแลคุณภาพสิ่งแวดล้อมการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำ คุณภาพอากาศ ไม่ใช่เพื่อใช้ในการจัดทำรายงานสถานการณ์มลพิษประจำปี แต่เพื่อใช้ในการดูแลสิ่งแวดล้อมเพื่อให้รู้ว่าแนวโน้มคุณภาพสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไร แม้ว่าคุณภาพสิ่งแวดล้อมอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานแต่มีแนวโน้มว่าจะมีปัญหา คพ. ต้องเสนอแนะนโยบาย กลยุทธ์ แนวทางที่จะแก้ไขปัญหา ซึ่ง

ไม่ใช่วางแผนทางกว้างๆ เช่น ติดตั้งถังดักไขมัน สร้างระบบบำบัดน้ำเสีย ลดการใช้น้ำ ลดการใช้สารเคมี เพราะไม่สะท้อนกับปัญหาในเชิงพื้นที่

ตัวอย่างกรณีการแปลงผล...เพื่อสื่อสารต่อสังคม

ตัวอย่างที่ ๑ มีการตรวจสอบค่าไดออกซินในบรรยากาศที่หาดใหญ่แล้วพบว่าไม่เกินค่ามาตรฐาน แต่เราควรจะไปตรวจสอบที่แหล่งกำเนิดด้วยว่ามีการปล่อยไดออกซินมีค่าเท่าไร ซึ่งเมื่อตรวจสอบแล้วพบว่าค่าเกินมาตรฐานหลายเท่า เราก็ต้องคุมเข้มที่แหล่งกำเนิด เพราะเราเป็นผู้กำหนดมาตรฐาน ก็ต้องทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลด้วย ซึ่งไม่ใช่หน้าที่ของ ผตบ. เพียงหน่วยงานเดียวเพราะเราต้องไปตรวจสอบว่ามาตรฐานที่เรากำหนดใช้ได้หรือไม่ หากไม่เหมาะสมก็ต้องเก็บข้อมูลเพื่อนำมาทบทวนมาตรฐานต่อไปในอดีตมีการกำหนดมาตรฐานค่าไดออกซินของเตาขยะติดเชื้อ แต่ทาง คพ. ไม่เคยมีการตรวจสอบเนื่องจากประเทศไทยไม่มีห้องปฏิบัติการที่จะตรวจสอบค่าไดออกซินต้องส่งวิเคราะห์ต่างประเทศซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงแต่เตาเผาขยะชุมชนนั้นส่งผลกระทบต่อประชาชน ซึ่งเป็นนโยบายของ คพ. ที่จะต้องบอกได้ว่าสิ่งนี้เป็นอันตรายหรือไม่ ปัจจุบันมีสถาบันไดออกซินซึ่งสามารถตรวจวัดค่าไดออกซินในสิ่งแวดล้อมได้ รวมทั้งเราสามารถเก็บตัวอย่างไดออกซินที่ปล่อยส่งวิเคราะห์ห้องปฏิบัติการของเอกชนได้ เราจึงสามารถย้อนกลับไปว่าเหตุใดปริมาณไดออกซินที่ออกมาจากเตาเผาขยะชุมชนจึงมีมาก สาเหตุมาจากอะไร โดยพิจารณาที่กระบวนการ เช่น ระบบกำจัดอากาศไม่ดี จึงลงทุนสร้างระบบกำจัดอากาศ แต่เมื่อตรวจสอบก็พบว่าค่าไดออกซินยังเกินมาตรฐาน ซึ่งจะเห็นว่สาเหตุมาจากการใช้อุณหภูมิในการเผาขยะที่ต่ำ เนื่องจากมีขยะเปียกเข้ามาปนทำให้อุณหภูมิที่ใช้ในการเผาไหม้ขยะนั้นสูงไม่พอ ทั้งนี้ไดออกซินเป็นสารก่อมะเร็ง ดังนั้น จึงต้องควบคุมก๊าซไดออกซินให้ออกมาสู่บรรยากาศให้น้อยที่สุด จึงต้องพิจารณาทบทวนแนวทางการดำเนินงานให้เป็นระบบ ไม่คิดแยกส่วน และวางกลยุทธ์แก้ปัญหาที่ต้นทางโดยเน้นการแยกขยะอินทรีย์ เมื่อขยะเปียกน้อยลง ขยะที่เหลือทำให้มีมูลค่าโดยส่งเตาเผา ก็จะทำให้มีขยะเปียกน้อยลง กลิ่นเหม็นน้อยลง ซึ่งจะเห็นว่าการวิเคราะห์ข้อมูลที่ชี้ให้เห็นสาเหตุของปัญหา จะนำไปสู่การวางนโยบาย กลยุทธ์ที่ชัดเจน ซึ่งเมื่อ คพ. ขอรับการจัดสรรงบประมาณก็จะง่ายขึ้น เนื่องจากแสดงให้เห็นถึงบทบาทของหน่วยงานทางด้านวิชาการ

ตัวอย่างที่ ๒ ในอดีตมีปลาตายนับล้านตัวในคลองอู่ตะเภา ซึ่งมีการรายงานทางโทรทัศน์ ซึ่งหาสาเหตุไม่ได้ว่าเกิดจากอะไร โดยสันนิษฐานว่าสาเหตุของปลาตายน่าจะเกิดจากน้ำทะเลหนุน ทำให้ปลาปรับตัวไม่ทันจนกระทั่งตายในที่สุด แต่กรณีดังกล่าวไม่น่าจะทำให้ปลาตายเป็นล้านตัว ดังนั้น จึงต้องหาสาเหตุให้ได้ว่าปลาตายเพราะอะไร และต้องเร่งดำเนินการเพราะสังคมต้องการคำตอบ ซึ่งต้องพิจารณาแหล่งกำเนิดบริเวณใกล้เคียงว่ามีการปล่อยสารพิษลงในแหล่งน้ำหรือไม่ โดยตรวจสอบกับสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสงขลา ซึ่ง

ไม่พบว่ามีการปล่อยน้ำเสียลงในบริเวณดังกล่าว จึงตัดสาเหตุการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมออก ส่วนประเด็นเรื่องความเค็มจากน้ำทะเลหนุนทำให้ปลาขาดออกซิเจน ไม่น่าจะเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ปลาตาย ซึ่งจากการลงพื้นที่สังเกตได้ว่าบริเวณปากแม่น้ำมีวัชพืชน้ำจำนวนมากและไม่ได้ออกสู่ทะเลเนื่องจากน้ำทะเลหนุน และเมื่อวัชพืชได้รับความเค็มจากน้ำทะเลก็จะตายแล้วทับถมลงสู่ใต้น้ำ ทำให้เกิดการย่อยสลายแบบไม่ใช้ออกซิเจนและเกิดก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ส่งผลให้ปลาตายจำนวนมาก ซึ่งต้องพิสูจน์ว่าสมมติฐานนี้เป็นจริงหรือไม่ จึงต้องเก็บคุณภาพน้ำที่พื้นน้ำเพื่อตรวจสอบค่าไฮโดรเจนซัลไฟด์ แต่ถ้าเราวางแผนเก็บน้ำตามมาตรฐานคุณภาพน้ำผิวดิน ก็จะไม่ตรวจสอบค่าไฮโดรเจนซัลไฟด์เพราะไม่ได้กำหนดไว้ในมาตรฐาน ทั้งนี้ ปลาไม่ได้ตายเพราะก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ แต่ตายเพราะขาดออกซิเจน จึงต้องหาสาเหตุต่อว่าทำไมปลาตายจำนวนมากในวันเดียว ทั้งๆ ที่น้ำทะเลหนุนมาหลายวันแล้ว ซึ่งในวันเกิดเหตุดังกล่าวเป็นวันที่เกิดปัญหาหมอกควันภาคใต้พอดี ซึ่งปกติในตอนกลางคืนค่าออกซิเจนละลายน้ำลดลง และตอนเช้าเมื่อมีแสงแดดค่าออกซิเจนละลายน้ำจะเพิ่มขึ้นตามการสังเคราะห์แสงของพืชในน้ำ แต่ในวันที่เกิดเหตุปลาตาย ในน้ำมีออกซิเจนเหลือน้อยเพราะพื้นน้ำมีการทับถมของวัชพืชเกิดการย่อยสลายแบบไม่ใช้ออกซิเจน ประกอบกับในช่วงกลางวันไม่มีแสงแดด เพราะปัญหาหมอกควัน จึงทำให้มีการสังเคราะห์แสงน้อย ส่งผลให้ค่าออกซิเจนละลายน้ำต่ำลงเรื่อยๆ และไม่เพียงพอต่อการหายใจของสิ่งมีชีวิตจนกระทั่งปลาตายในที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัญหาคุณภาพน้ำเกี่ยวโยงไปถึงปัญหาทางด้านสภาพอากาศด้วย ซึ่งเป็นการนำวิชาการพื้นฐานเข้ามาช่วยในการแปลผล

ตัวอย่างที่ ๓ สจน. ได้ลงแผนเสนอแนวทางการจัดการมลพิษทางน้ำในอุทยานแห่งชาติธารโบกขรณี ได้แก่ จัดทำสถานการณ์จัดการน้ำเสีย ประเมินปริมาณและระดับความรุนแรงของปัญหา ติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียบริเวณห้องน้ำห้องส้วมให้เพียงพอ ปรับปรุงระบบระบายน้ำบริเวณร้านค้า ให้ความรู้ความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีข้อเสนอจากประชาชนว่า ข้อเสนอดังกล่าว ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่และไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่ที่จะเห็นได้ว่า ไม่มีร้านค้าและบ้านพักอยู่ริมลำธาร และไม่ให้ประชาชนนำอาหารลงมารับประทานริมน้ำซึ่งถือเป็นการจัดการที่ต้นทาง โดยป้องกันไม่ให้น้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำ และควรชื่นชมการทำงานของกรมอุทยานฯ ที่จัด Zoning ไม่ให้สร้างร้านอาหารบริเวณริมน้ำ แต่ถ้าพบว่ามีกลิ่นเหม็นก็ควรแจ้งให้กรมอุทยานฯ ทราบว่า ต้องปรับปรุงระบบสุขาภิบาล ซึ่งจะมีความชัดเจนมากขึ้น และแต่ละอุทยานฯ ก็จะมีปัญหาไม่เหมือนกัน

ตัวอย่างที่ ๔ กรณีจัดทำข้อเสนอการจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษก็เช่นเดียวกัน ต้องพิจารณาการแก้ปัญหาเป็นรายพื้นที่ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีความต้องการที่แตกต่างกัน อย่าแนะนำเพียงแค่การสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย บ่อดักไขมัน ลดการใช้สารเคมี และลดการใช้น้ำ ต้องปรับวิธีคิดให้ปรับเปลี่ยนเป็นการจัดการปัญหาที่ต้นทาง วิธีการคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ ควรแนะนำให้เขารู้จักวิถีการของ

น้ำ และให้เขาทราบว่า การปรับทางระบายน้ำให้เป็นปูนซีเมนต์จะเป็นการปิดกั้นไม่ให้น้ำไหลซึมเข้าไปด้านข้าง ในดินให้เกิดการอุ้มน้ำ ปัญหาที่ตามมาคือ ทำให้ขาดแคลนน้ำ จึงควรทำทางน้ำเป็นระดับชั้น ปูกรูพืซซบน้ำ เพื่อให้ให้น้ำไหลช้าลง เช่นเดียวกับต่างประเทศที่พยายามทำให้ลำคลองให้คดเคี้ยวเพื่อให้เป็นพื้นที่รับน้ำและไม่ควรมีร้านค้าอยู่ริมน้ำและบริเวณชายฝั่งทะเล โดยจัดทำเป็นพื้นที่สีเขียว การมีต้นไม้ริมน้ำ เช่น ต้นอ้อ จะสามารถช่วยป้องกันไม่ให้ตลิ่งถูกกัดเซาะเมื่อมีน้ำหลาก ซึ่งสิ่งต่างๆ นี้ควรทำเป็นหลักสูตรเพื่อสอน อปท. เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ที่ยั่งยืน และเป็นประโยชน์ต่อการจัดการน้ำเสียและขยะ คพ. จะต้องผสมผสาน ระหว่างการอนุรักษ์ธรรมชาติและจัดการสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างที่ ๕ การจัดการด้านอากาศ เมื่อมีปัญหาด้านอากาศ ก็จะมีหน่วยงานตรวจวัดสภาพอากาศเคลื่อนที่ออกไปตรวจวัด แล้วรายงานข้อมูลคุณภาพอากาศเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมงเพื่อนำมาเทียบกับมาตรฐานแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่เพียงพอ เพราะเมื่อเกิดปัญหาเฉพาะพื้นที่ เช่น กรณีเกิดไฟไหม้หลุมฝังกลบขยะในพื้นที่แพรเทศา จังหวัดสมุทรปราการ หรือที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรนำรถตรวจวัดสภาพอากาศเคลื่อนที่ออกไปตรวจวัดในพื้นที่ชุมชนเพื่อให้ทราบถึงผลกระทบต่อชุมชนและควรที่จะมีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่รถตรวจวัดสภาพอากาศเคลื่อนที่ เพื่อที่จะได้รายงานค่าซัลเฟอร์ไดออกไซด์ทุกชั่วโมงให้ทราบ เนื่องจากจะรอค่าเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมงไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องฉุกเฉิน การแปลผลมักจะเทียบกับค่ามาตรฐานฯ ซึ่งกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินไม่ควรเทียบแบบนั้น เพราะบางครั้งการเทียบกับมาตรฐานค่าซัลเฟอร์ไดออกไซด์ในบรรยากาศเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมง แล้วผลที่ตรวจวัดได้อาจจะไม่เกินค่าที่กำหนด แต่ถ้าเปรียบเทียบกับค่าซัลเฟอร์ไดออกไซด์ที่ตรวจวัดได้ในช่วงเวลาปกติ แล้วสูงกว่า แสดงให้เห็นว่ามีผลกระทบต่อประชาชน และเมื่อค่าที่ตรวจวัดได้เท่ากับค่าที่วัดได้ตามช่วงเวลาปกติ ก็สามารถยุติการเฝ้าระวังเพื่อเตือนภัยได้ ซึ่งจะทำให้ คพ. เป็นมีอาชีพมากขึ้น ทั้งนี้ในการทำงานมักมีปัญหาอุปสรรค เช่น เครื่องมือชำรุด ผอ.สำนัก ต้องให้คำแนะนำและช่วยแก้ไขปัญหาให้แก่เจ้าหน้าที่ด้วย

ตัวอย่างที่ ๖ การเลี้ยงกุ้งในจังหวัดสงขลา ซึ่งได้รับความนิยมเนื่องจากเป็นอาชีพที่รายได้ดี และไม่ค่อยมีการขออนุญาตเลี้ยงอย่างเป็นทางการ จนกระทั่งรัฐบาลมีการออกมาตรา ๙ โดยมอบอำนาจให้แก่ผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งหลายจังหวัดมักจะออกประกาศจังหวัดในลักษณะเดียวกันว่าหากพื้นที่ใดมีน้ำทะเลขึ้นถึงห้ามเลี้ยงกุ้ง ซึ่งมีความไม่ชัดเจนว่าพื้นที่ใดบ้าง ซึ่งในการดำเนินงานของจังหวัดสงขลา มีแนวคิดว่าจะไม่ทำตามจังหวัดอื่น จึงทำหลักเกณฑ์แบบง่าย ๆ หัวใจสำคัญของมาตรา ๙ คือห้ามทำ จึงทำแผนที่แนบท้ายเหมือนแผนที่ผังเมืองแสดงให้เห็นว่า อำเภอ หมู่บ้านที่ติดทะเล หาดท่องเที่ยว เช่น สมิหลา ห้ามเลี้ยง ทำให้มีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อผ่านไป ๑ ปี ตำรวจได้รับแจ้งความว่ามีคนเลี้ยงกุ้งในพื้นที่ห้ามเลี้ยงและมีชาวบ้านฟ้องว่าก่อให้เกิดมลพิษ ต้องส่งข้อมูลให้อัยการฟ้องว่าเกิดมลพิษหรือไม่ จึงให้ตำรวจทำหนังสือถึง สสภ. ว่าขอความอนุเคราะห์ข้อมูล และไปเยี่ยมเครื่องวัดความเค็มจากสำนักงานประมง เพื่อหาข้อมูลจัดทำรายงานเสนอ โดยมี

การลงพื้นที่ตรวจวัดความเค็ม เก็บข้อมูลสภาพภูมิศาสตร์ด้วย ซึ่งโดยปกติบริเวณชายทะเลจะมีบ่อน้ำจืดอยู่ใกล้เคียง จึงให้เจ้าหน้าที่ไปสำรวจโดยตรวจวัดค่าความเค็มได้ ppt ปกติน้ำทะเลมีความเค็มประมาณ 30 ppt ซึ่งในอดีตบ่อน้ำจืดมีค่าความเค็ม ppt เมื่อเราวัดได้ ppt แสดงว่าได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ ตำรวจไม่มีความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อม จึงเขียนรายละเอียดข้อมูลในขณะที่ให้ปากคำ หรือขอเพิ่มข้อมูลมากกว่าที่เจ้าหน้าที่ซักถาม และเพิ่มการวิเคราะห์ข้อกฎหมายด้วย เมื่อถึงวันตัดสิน ศาลตัดสินว่า เนื่องจากการเลี้ยงกุ้งส่งผลกระทบต่อชุมชน จึงขอตัดสินเป็นเยี่ยงอย่างให้จำคุก 3 ปี พร้อมจ่ายค่าปรับ 5 แสน ทั้งนี้ จำเลยรับสารภาพจึงลดโทษลงกึ่งหนึ่งแต่ไม่รอ ผู้เลี้ยงกุ้งจึงรับโทษจำคุกทันที ทั้งนี้ ความเห็นของเราต้องมีความเป็นกลาง มีจุดยืน ถ้าผู้ประกอบการไม่ผิดก็คือไม่ผิด

ตัวอย่างที่ ๗ การทำหน้าที่ในการกำกับการทำงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIA) หน่วยงานที่เป็นหน่วยงานอนุญาตมักจะไม่มีความรู้ด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อชาวบ้านมีการเรียกร้องค่าชดเชยจากการได้รับผลกระทบ และหน่วยงานควรวางตัวเป็นกลาง และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับสังคม จึงได้รับความเชื่อมั่นจากทุกฝ่ายให้พิจารณาว่า มีผลกระทบเกิดขึ้นหรือไม่ ซึ่งต้องใช้วิชาการเป็นตัวตัดสิน ทั้งนี้ การทำ EIA ต้องมีการศึกษาข้อมูล Baseline ดังนั้นเมื่อมีการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมหลังจากที่โครงการเสร็จสิ้น ควรนำข้อมูลผลการตรวจสอบมาเปรียบเทียบกับ Baseline มากกว่าที่จะเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐาน เพราะส่วนใหญ่ค่าที่ตรวจได้จะไม่เกินมาตรฐาน แต่สูงกว่าค่า Baseline ซึ่งมีผลกระทบต่อประชาชน และ EIA จึงเปรียบเหมือนค้ำสนธิสัญญาระหว่างผู้ประกอบการกับชุมชน ไม่ใช่กับเจ้าหน้าที่รัฐ และเพื่อเป็นการยืนยันกับชุมชนว่าหากมีโครงการดังกล่าวเกิดขึ้นแล้ว จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมกับชุมชนน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย โดยได้ผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดมาตรการลดผลกระทบ และมาตรการติดตามตรวจสอบ ดังนั้น จึงแจ้งให้บริษัททราบว่าผลการติดตามตรวจสอบจะต้องไม่เกินค่ามาตรฐานโดยเมื่อพบว่ามีแนวโน้มค่าเพิ่มขึ้นแต่ไม่เกินมาตรฐานก็แจ้งเตือนให้มีการปรับปรุง หรือสั่งให้โรงงานมีการขุดบ่อรอบโรงงานเพื่อทำเป็นบ่อสังเกตุการณ์ และตรวจวัดคุณภาพน้ำหากพบว่าค่ามลพิษในบ่อสังเกตุการณ์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงว่ามาตรการที่ดำเนินการอยู่ไม่สามารถลดผลกระทบได้ ซึ่งบริษัทจะรับฟังเพราะอยู่บนพื้นฐานของเหตุผลทางวิชาการ

๒. การทำงานเป็นทีม

สิ่งที่เป็นจุดอ่อนของ คพ. คือไม่มีการทำงานกันเป็นทีม ซึ่งการทำงานเป็นทีมในที่นี้ไม่ได้หมายถึงทำงานโดยการตั้งคณะทำงาน เพราะสุดท้ายงานจะตกไปที่ฝ่ายเลขานุการการทำงานเป็นทีมที่ตื้นนั้น ไม่จำเป็นที่ผู้ที่มีตำแหน่งสูงกว่าจะต้องเป็นหัวหน้าทีมเสมอไปขึ้นอยู่กับใครเป็นผู้มีความชำนาญเรื่องที่กำลังดำเนินการ ตัวอย่างเช่น ในอดีตมีปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำจากโรงงานผาแดงซึ่งมีการผลิตสังกะสี โดยเป็นการดำเนินงานของฝ่ายจัดการคุณภาพน้ำ และมีการดำเนินงานร่วมกันของหลายฝ่าย ซึ่งได้มีโอกาสเข้าไปร่วมดำเนินการด้วย

ตอนนั้นมีความเห็นว่า แค่การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำอย่างเดียวไม่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ จึงวางแผนเก็บตัวอย่างดินและศึกษาเรื่องเหมืองแร่สังกะสีเพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุและผลกระทบจากสังกะสี ทำให้ทราบว่ามีการปนเปื้อนอยู่ด้วยซึ่งผลที่ได้จากการวิเคราะห์ไม่ใช่แค่เปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานเท่านั้น แต่นำผลการตรวจสอบทั้งหมดส่งให้กองวิเคราะห์ซึ่งกำกับเรื่องการทำ EIA ให้มีหนังสือส่งผลการตรวจไปยังกรมโรงงานอุตสาหกรรมและกรมทรัพยากรธรณี ซึ่งมีหน้าที่อนุมัติ อนุญาตในการถลุงแร่ โดยกรมทรัพยากรธรณีนำผลที่ได้รับไปดำเนินการต่อ นี่จึงเรียกว่า การทำงานเป็นทีม ทั้งนี้ คนที่เป็นหัวหน้าทีมอาจจะไม่ใช่ ผอ. ก็ได้แต่ควรจะเป็นคนที่มองปัญหาทะลุตัวอย่างเช่น กรณีปลากระเบนตาย ประชาชนต้องการทราบว่าปลากระเบนตายเพราะอะไร และทำไมยังตายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากการเก็บตัวอย่างน้ำและแปลผลโดยเทียบกับมาตรฐานแล้ว ยังต้องมองให้รอบด้านว่าปลาตายตั้งแต่บริเวณไหน มีแหล่งกำเนิดโรงงานอะไรบ้าง ต้องคาดการณ์ก่อนจะเก็บตัวอย่างน้ำไว้ก่อนว่าจะแปลผลอย่างไร ไปในแนวทางไหนซึ่งจะต้องพิจารณาข้อมูลแหล่งกำเนิดมลพิษในพื้นที่ว่ามีแหล่งใดบ้าง ถ้ามีโรงงานอุตสาหกรรม ก็ต้องวิเคราะห์การปล่อยสารพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม แต่คพ. ไม่มีความรู้ในเรื่องพฤติกรรม ถิ่นที่อยู่อาศัยของปลากระเบน ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องรู้ เพราะถ้าปลากระเบนอาศัยอยู่ที่ใต้ท้องน้ำ ก็จำเป็นวิเคราะห์ดินตะกอนใต้ท้องน้ำร่วมด้วย ไม่ใช่เก็บที่กึ่งกลางน้ำอย่างเดียว และเก็บข้อมูลตรงที่มันอยู่อาศัยเพื่อที่จะได้รู้ถึงสาเหตุที่แท้จริง จึงต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานที่มีข้อมูลหรือที่มีความเชี่ยวชาญมากกว่าเช่น กรมประมง

นอกจากนี้ยังมีปัญหากรณีผู้ใต้บังคับบัญชามีคุณวุฒิเท่ากัน จึงไม่ค่อยเคารพซึ่งกันและกัน ผอ.สำนักอาจจะต้องมอบหมายงานผ่านหัวหน้าทีมโดยแบ่งงานกันตามความถนัดซึ่งคนในทีมอาจจะมาจากหลายส่วนงาน ดังนั้น ผอ. สำนักจะต้องสั่งให้คนในทีมปฏิบัติหน้าที่ตามหัวหน้าทีมซึ่งถ้าให้ส่วนใดส่วนหนึ่งทำเองทั้งหมดจะไม่ทันการณ์ ยิ่งในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินใหญ่ๆ จะต้องมีการระดมให้ดำเนินงานร่วมกันทั้งสำนัก มอบหมายคนให้เหมาะสมกับความถนัดเพื่อให้ดำเนินการเสร็จเร็ว เช่น เมื่อเกิดเหตุไฟไหม้สารเคมีชาวบ้านต้องการทราบว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนหรือไม่ ถ้าเราเก็บตัวอย่างเสร็จแล้วตอบประชาชนว่า อีก ๗ วันถึงจะทราบผล เพราะต้องส่งห้องปฏิบัติการ ประชาชนหรือผู้บริหารคงจะรอผลตรวจจากห้องปฏิบัติการไม่ได้ ต้องรีบแจ้งผลอย่างคร่าวๆ ก่อน โดยแปลผลและสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจง่าย ซึ่งทุกอย่างต้องอยู่บนความถูกต้องเสมอ ทั้งนี้ การแปลผลจากข้อมูลที่เป็นกลุ่มข้อมูล โดยนำเสนอค่าสูงสุดถึงค่าต่ำสุด หรือค่าเฉลี่ย บางครั้งก็ไม่สามารถบ่งบอกความหมายของข้อมูลได้ ต้องมีความยืดหยุ่นในการแปลผล โดยต้องพิจารณาว่าข้อมูลแต่ละแบบจะมีวิธีการแปลผลที่เหมาะสมอย่างไร

ทั้งนี้การดำเนินการอย่ายึดติดกับตัวชี้วัดมากเกินไป เพราะตัวชี้วัดเป็นกระบวนการ อย่าให้ตัวชี้วัดมาเป็นกรอบที่มาปิดกั้นการสร้างสรรค์การทำงานเป็นทีม แต่ถ้าตัวชี้วัดเป็นผลลัพธ์ เช่น การวัดคุณภาพน้ำ

คุณภาพอากาศ ต้องร่วมมือกันเพื่อให้งานสำเร็จการที่จะสร้างทำงานเป็นทีมโดยจัดฝึกอบรมนั้นไม่สามารถทำได้ การที่จะเปลี่ยนแปลงคนใน คพ. เพื่อนำไปสู่การทำงานที่ดีขึ้นใน คพ. นั้นทำได้ไม่ยาก เนื่องจากใน คพ. มีจำนวนบุคลากรไม่มาก ดังนั้น ผอ. สำนัก/กอง/ฝ่าย/ศูนย์ จะต้องเป็นผู้นำเป็นตัวอย่างที่ดีแสดงให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็น โดยต้องเสียสละทั้งเวลาและกำลังทรัพย์ เมื่อ ผอ. สำนัก เป็นผู้นำที่ดี ลูกน้องก็จะปฏิบัติตาม ก็จะเกิดการช่วยเหลือกันแม้จะไม่ใช่น้ำหน้าของเราโดยตรงเพื่อทำให้เกิดความสำเร็จขององค์กร และเราต้องปรับทัศนคติ ไม่สร้างอคติกับใครในการทำงานร่วมกัน ซึ่งความดีที่เราทำสะสมมา จะทำให้มีคนสนับสนุนเราให้มีความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน

๓. ประเด็นอื่นๆ

๓.๑ การฟื้นฟูคุณภาพน้ำในคลอง

อนาคตเมื่อมีการจัดเก็บค่ารักษาคุณภาพน้ำจากประชาชน สิ่งที่ประชาชนคาดหวังคือ คุณภาพน้ำในคลองดีขึ้น ไม่ใช่การสร้างระบบบำบัดน้ำเสีย เพราะเป็นแค่กลไกหนึ่ง การฟื้นฟูคุณภาพน้ำในคลอง สิ่งแรกคือการปรับสภาพภูมิทัศน์ก่อน โดยการกำจัดวัชพืช เก็บขยะ ขุดลอกตะกอน โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมเจ้าท่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าดูแลรักษาคลอง เป้าหมายแรกคือ คลองต้องไม่มีผักตบชวา ซึ่งเมื่อสภาพทางกายภาพของคลองดีขึ้น ประชาชนก็พอใจในระดับหนึ่ง การวัดผลอาจจะยังไม่ถึงคุณภาพน้ำเป็นไปตามมาตรฐาน เพียงตั้งเป้าหมายที่ค่าออกซิเจนละลายน้ำดีขึ้น จากนั้นก็ต้องควบคุมแหล่งกำเนิดที่อยู่โดยรอบ ซึ่งการดำเนินงานต้องยึดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยฟื้นฟูสภาพคลองให้มีประสิทธิภาพในการระบายน้ำและแก้ไขปัญหาคุณภาพน้ำ โดยอาจจะเริ่มในกลุ่มน้ำสาขา ก่อน

๓.๒ กรณีเรื่องร้องเรียนไฟไหม้บ่อขยะ

คพ. ควรมีการตรวจพื้นที่หลุมฝังกลบขยะในภาพรวม ไม่ใช่ดำเนินการเฉพาะกรณีที่มีการร้องเรียน ถ้าไม่มีการร้องเรียนก็ไม่ดำเนินการ ซึ่งไม่ถูกต้อง เนื่องจากปัญหาขยะเป็นวาระแห่งชาติ ดังนั้น คพ. ถึงควรเข้าไปมีบทบาทในการกำกับดูแลให้มากขึ้นไม่ใช่แค่เข้าไปอบรมแนะนำ อบต. เท่านั้น ควรดำเนินการตรวจสอบพื้นที่กำจัดขยะ โดยเริ่มจากพื้นที่ที่มีการจัดการยังไม่ถูกสุขลักษณะ และให้คำแนะนำในการปรับปรุง เช่น หยอดเผา มีฉากกั้นไม่ให้ปลิว ให้มีดินกลบทับ เป็นต้น โดยอาจมีการประเมินเป็นระดับ ค่อยๆ พัฒนาไปที่ละขั้น และชื่นชมเมื่อมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น